

ÖĞRENCİLERİN GİRİŞİMCİLİK NİYETİNİN PLANLANMIŞ DAVRANIŞ TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ: SİVİL HAVACILIK ALANINDA ÖĞRENİM GÖREN ÖNLİSANS ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Rüstem Barış Yeşilay¹
Ege Üniversitesi,
İzmir

Volkan Yavaş²
Ege Üniversitesi,
İzmir

ÖZET

Günümüzde girişimci, ekonomik büyüme ve kalkınmanın temel aktörü ve yönlendiricisi olarak değerlendirilmektedir. Ülkelerin sahip oldukları girişimcilik potansiyelinin rekabet edebilme, yenilik yaratabilme ve dünya piyasalarına hakim olabilme güçlerini belirleyeceği iddia edilmektedir. Bu nedenle gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkeler, ekonomilerini ve altyapılarını bu anlayış doğrultusunda yeniden yapılandırmakta ve girişimcilik faaliyetlerini teşvik ederek yeni neslin işe başvuran değil iş yaratan niteliğe bürünmesine özen göstermektedirler. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, rekabetçiliğin çok güçlü ve sektöre girişin oldukça zor olduğu havacılık alanında faaliyette bulunması muhtemel öğrencilerin girişimcilik kavramına bakışını değerlendirebilmektir. Çalışmanın yöntemi olarak, Türkiye’de sivil havacılık eğitimi alan Önlisans öğrencilerine anket yöntemi uygulanarak belirlenen hipotezler değerlendirilmiştir. Uygulama sonucu elde edilecek bulgular ile havacılık sektöründe girişim çabasının “havayolları, yer hizmetleri vb” gibi ana oyuncular/işletmeler ile sınırlı olup olmayacağı tartışılmıştır. Çalışma, sonuç ve önerileri içeren bölüm ile tamamlanmıştır.

GİRİŞ

Girişimcilik kavramı, yarattığı pozitif etkiler sayesinde Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye özelinde de son on yıllarda önemli bir farkındalık yaratmaktadır. Girişimcilik kavramı üzerine yapılan birçok çalışmada, girişimciliğin ülkelerin ekonomik gelişmesine katkı sağladığı, küçük firmaların küresel çevrede rekabet edebilirliğini arttırdığı, yeni iş ve istihdam pazarlarının yaratılmasına olanak sağladığı belirtilmektedir. Büyük ve istikrarlı ekonomilerde önemli bir paya sahip olan girişimler, gelişmekte olan ülkelerin de hedeflerine ulaşmasında kritik bir rol üstlenmeye aday olarak gözükmektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde var olan işletmelerin büyük çoğunluğunu küçük girişimler oluşturmaktadır. Avrupa Birliği’nde 250 kişiden az işçinin çalıştığı küçük ölçekli işletme oranının %99’larda olduğu, bu durumun da bu ülkelerde büyüme ve işsizlik sorunlarının çözümü için önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir [Özdemir ve Diğerleri, 2016]. Girişimciliğin ekonomi ve dolaylı olarak teknoloji ve bilimsel araştırmalara kattığı olumlu etkiler sonucu bu kavram akademik çalışmalarda da daha sık yerini almaya başlamıştır.

Akademik yazında pek çok yazar girişimcilik kavramına farklı bakış açılarıyla çeşitli tanımlar getirmiştir. Ancak bu yazarların tanımlarından genel olarak girişimciliğin fırsatları değerlendirebilme yeteneği olduğu ortak noktası çıkarılabilmektedir.

Gartner 1988 yılında yaptığı çalışmada girişimciliği yeni bir organizasyon yaratmak şeklinde kısaca tanımlamaktadır. OECD’ye göre ise girişimcilik, girişimcilerin yeni ürün/hizmet sunmak ya da onlara değer katabilmek adına bir iş yaratmaları ve geliştirmeleri sürecidir [Adekiya ve İbrahim, 2016].

¹ Yrd. Doç. Dr., Havacılık Meslek Yüksekokulu, E-posta: rustem.baris.yesilay@ege.edu.tr

² Öğr. Gör., Havacılık Meslek Yüksekokulu, E-posta: volkan.yavas@ege.edu.tr

Girişimcilik kavramı ile ilgili olarak P. Drucker (1985), yenilikçi faaliyette bulunma adına mevcut kaynakların kullanımıyla zenginlik üretme kapasitesinin ortaya çıkması olarak tanımlarken, Hisrich ve Peters (1989) yeni bir şey yaratmak adına gerekli zaman ve çabanın ortaya koyarak, finansal, psikolojik ve sosyal riskleri üstlenmek olarak tanımlamaktadır [Çelik vd, 2014].

Estrin, Mickiewicz ve Stephen'in 2016 yılında yaptıkları çalışmada girişimciliği, uygulanabilir bir iş yaratmak adına çaba sarf edilen ve bireyin kendi kaynakları doğrultusunda mesleki bir tercihle sonuçlanan bir "yeni giriş" olarak tanımlamaktadır.

Kılıç, Keklik ve Çalış'in 2012 yılında yaptıkları çalışmada A. Bernstein'dan yararlanarak yaptıkları aşağıdaki tabloda, girişimcilik ile ilgili literatürde belli başlı tanımlar özetlenmiştir:

Çizelge 1:Girişimcilik İle İlgili Literatürde Yer Alan Belli Başlı Tanımlar

Kaynaklar	Tanımlar
<i>Cantillon (1755)</i>	Girişimcilik herhangi bir şeyde kendi kendini istihdam etmek olarak tanımlanmaktadır.
<i>Kirzner (1973)</i>	Girişimcilik, pazardaki olacak eksikliklerin ve dengesizliklerin doğru bir şekilde tahmin edilmesi yeteneği ile fırsatların keşfedilmesidir.
<i>Ronstadt (1984)</i>	Girişimcilik, kurulmuş olan sürekli artan bir zenginliğin dinamik sürecidir.
<i>Stevenson, Roberts & Gousbeck (1985)</i>	Girişimcilik bireylerin ya sahip oldukları veya bir organizasyon içinde, hali hazırda kendi kontrollerinde olan kaynakların haricinde fırsatların peşinde koşmalarıdır.
<i>Stevenson & Sahlman (1989)</i>	Bireylerin, şu anda kontrol altında olan kaynakların dışında, fırsatların peşinde koşması olarak tanımlanmaktadır.
<i>Hisrich (1989)</i>	Girişimcilik, zaman ve çabayla oluşturulmuş değerli bir farklılığın süreci; beraberindeki finansal psikolojik ve sosyal risklerin tahmini ve parasal ödül ve kişisel tatminin alınmasıdır.
<i>Shane & Venkataraman (2000)</i>	Girişimcilik; karlı fırsatların varlığı ve girişimci bireylerin varlığı arasındaki ilişki olarak tanımlanmaktadır.
<i>Hisrich & Peters, (1998);Kinicki, (2003)</i>	Girişimcilik yeni şeylerin meydana gelmesinin süreci ve risk ve kazançların tahminidir.

Akademik anlamda girişimcilik konusunda öncü ve önemli araştırmacılardan Schumpeter (1934), "sürekliliği bozacak biçimde farklı birliktelikler uygulayan kişi"; Leibensten (1968), "pazarda karşılanamayan bir talebi karşılayabilmek üzere üretim için ihtiyaç duyulan tüm kaynakları toplayan kişi"; Byrgave ve Hofer (1991) ise, "bir fırsat gören ve fırsatı değerlendirmek üzere örgütlenen kişi" olarak girişimci kavramını tanımlamaktadırlar [Şeşen ve Basım, 2012].

Bunun yanı sıra, Brandstatter 1997 yılında yaptığı çalışmada girişimci için; (a) aileden ya da evliliğinden dolayı bir işletmeyi üstlenen, (b) kendi işini kuran, (c) kendi işini kurmakla ilgilenen kişiler ve (d) işe alınan yöneticiler tanımlarını kullanmaktadır.

Girişimcilik ve girişimci, yeni bir kavram olarak değerlendirilmekle birlikte tarihçesi daha eskilere uzanmaktadır. Bu kavramı ilk olarak 18. Yüzyılda R. Contillon, "malları mutlak fiyatlar üzerinden satın alıp belirsiz fiyatlarla satma riskini alan kişi" olarak tanımlamışken, Adam Smith 1776 yılında yayımladığı "Ulusların Zenginliği" eserinde özetle "risk alabilme cesaretine sahip, tahminlere yönelik plan proje hazırlama becerisine sahip ve bu doğrultuda yatırım yapabilme adına sorumluluk üstlenebilen kişi olarak tanımlamaktadır [Kalkan, 2011].

Girişimcinin karakteristik özellikleri dikkate alındığında yine akademik yazında ortak bir bakış açısı olmakla beraber farklı yaklaşımlar getirilmiştir. Girişimciliğin meslek olarak seçilmesinde

girişimcinin “karakter değişkenlikleri, demografik özellikleri, geçmiş ve sosyal bağlamı” gibi belli başlı konular üzerinde yoğunlaşmaktadır [Çetinkaya Bozkurt, 2014].

Bunun yanı sıra Hisrich’in 1998 yılında yaptığı çalışmasında girişimcinin özelliklerini açıklarken; sözlü iletişim, çevresel gözlem, teknik yönetim bilgisi, teknoloji, kişilerarası ilişki, dinleme, örgütlenme vs gibi becerileri “Teknik Beceriler”; amaçları belirleme, karar verme, insan ilişkileri, pazarlama, yönetim, denetim, girişim vs gibi becerileri “Yönetimsel Beceriler” ve içsel denetim, risk alma, yenilik yapma, vizyon sahibi olma gibi becerileri de “Bireysel Beceri” olarak değerlendirmiştir [Sönmez ve Toksoy, 2014].

GİRİŞİMCİLİK NİYETİ

Girişimcilik kavramından bahsederken dikkate alınması gereken önemli unsurlardan biri niyettir. Girişimcilik niyeti, bağımsızlık, kariyer ve kazanma isteği, yaratıcılık gibi kavramlar çerçevesinde erişebileceği kariyer seçenekleri haricinde çevresindeki potansiyel fırsatları değerlendirmek adına örgütlenme düşüncesini ifade etmektedir [Çelik vd, 2014]. Akademik yazında girişimcilik niyetini etkileyen faktörler üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu faktörlerden bazıları, sosyal statü ve itibar, başarı ihtiyacı, günümüz modern yaşam koşulları, politik özgürlük ve çevre kültürü gibi unsurlardır [Naktiyok ve Timuroğlu, 2009].

Bilge ve Bal’ın 2012 yılında Celal Bayar Üniversitesi öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada, girişimcilik niyetinin(İlgisi) lisans öğrencilerine kıyasla önlisans öğrencilerinde daha yüksek olduğu, buna sebep olarak da lisans öğrencilerinin kamu / özel sektörde iş bulma ihtimallerini daha yüksek görme algısına sebep olduğu belirtilmiştir.

Uluyol’un 2015 yılında Adıyaman Üniversitesi Gölbaşı Meslek Yüksekokulu öğrencilerine üzerine yaptığı çalışmada, öğrencilerin girişimcilik potansiyeline sahip olduğu ancak girişimcilik / finans vs gibi derslerin öğrencilerinin girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir.

Çelik, İnce ve Bozyiğit’in 2014 yılında Mersin Üniversitesi İ.İ.B.F. öğrencileri üzerinde yaptığı bir çalışmada, aile ve yakın çevrede girişimci olması ile öğrencinin girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanı sıra, çevrede iflas eden kişilerin olmasının öğrencinin girişimcilik niyetini etkilemediği de ortaya konmuştur.

Keleş ve Diğerlerinin 2011 yılında Önlisans öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada, ailelerinde girişimci bulunan, vakıf üniversitelerinde eğitim gören ve iş deneyimine sahip öğrencilerin diğer öğrencilere nazaran çok yüksek girişimcilik niyetlerine sahip oldukları belirlenmiştir.

Köksal ve Penez’in 2015 yılında yaptıkları çalışmada, yüksek girişimcilik niyeti gösteren öğrencilerin mezuniyet sonrası iş kurma olasılıklarının %50’nin altında olduğu, buna sebep olarak ise gerçek hayat şartlarında cesaret gösterememeleri ya da öncelikle belli bir iş tecrübesi edinme eğiliminde olmaları belirtilmektedir.

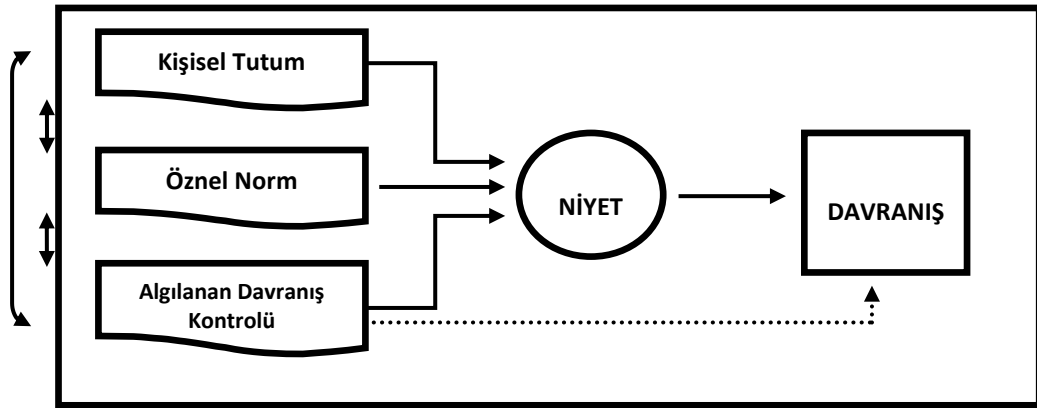
Bunun yanı sıra, akademik yazında kişinin girişimcilik niyetini açıklamada “Shapero ve Sokol (1982)’un Girişimci Olay modeli, Bird (1988)’ün Girişimci Niyet modeli ve Ajzen (1991)’in Planlı Davranış Teorisi (PDT)” olmak üzere 3 önemli teori ele alınmaktadır [Şeşen ve Basım, 2012]. Çalışmamızda Planlanmış Davranış Teorisi üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır.

PLANLANMIŞ DAVRANIŞ TEORİSİ

Ajzen’in Planlanmış Davranış Teorisi (PDT), insan davranışlarını açıklama, tahmin etme ve belli bir davranışı gerçekleştirme adına bireyin niyeti üzerine odaklanabilmek için tasarlanmış ve girişimcilik eğitiminin temeli olarak ele alınmaktadır [Yüzüak, 2010].

Planlanmış Davranış Teorisi (PDT), “kişisel tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolü” faktörlerinin (Şekil 1) davranışı etkilediğini öne sürmektedir [Çetinkaya Bozkurt, 2014]. Teoriye göre, bir davranış olumlu olarak algılanırsa (kişisel tutum), bireylerin önem verdikleri kişilerin bir davranışa karşı tutumu (öznel norm) olumlu ise ve bireysel algıların kişinin davranışı üzerinde

etkisi varsa (algılanan davranış kontrolü) bireyin o davranış gerçekleştirme ihtimali artacaktır [Kalkan, 2011].

Şekil 1: Planlanmış Davranış Teorisi [Ajzen, 1991].

Kalkan'ın 2011 yılında yaptığı çalışmada, kişisel tutum, algılanan davranış kontrolü ve cinsiyetin girişimcilik niyeti üzerinde pozitif bir etkisi olduğu ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra, girişimci niyeti ve ailede girişimci olup olmaması arasında bir ilişki bulunamamıştır.

METODOLOJİ

Araştırmanın amacı, kapsamı ve yöntemi

Araştırma, Türkiye'deki havacılık meslek yüksekokulları ve diğer meslek yüksekokulları içerisinde yer alan havacılık bölümlerinde okuyan önlisans öğrencilerine yönelik yapılmıştır. Bu kapsamda veri toplamak için geliştirilmiş anketin linki ilgili okullardaki öğretim elemanlarına gönderilerek öğrencilere ulaştırılması sağlanmıştır. Türkiye'de havacılık bölümleri yer alan 7 üniversiteye ait meslek yüksekokullarından toplam 247 geri dönüş sağlanmış, 7 tanesi geçersiz sayılmış ve 240 anketle analizler yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan anket, Likert 1-7 ölçeğine dayalı çoklu seçenekleri içeren sorular ve önceliklendirilerek "sıralandırılmalı" sorulardan oluşmuştur. Likert ölçeğine dayalı sorularda "1" olumsuz ucu temsil ederken, "7" olumlu ucu temsil etmektedir. Ankette öncelikle öğrencileri tanımlayıcı veriler toplamaya yönelik sorular yer almaktadır. 4 yanıtı kayıtsızlık değeri olarak alınmıştır. Anketteki 4'ün altındaki herhangi bir değer negatif olduğu, 4'ün üstündeki skorların ise pozitif değere sahip olduğu varsayılmıştır. Daha sonraki sorular, ankete katılan öğrencilerin girişimcilik niyetini planlanmış davranış teorisi çerçevesinde değerlendirmeye yönelik hazırlanmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları

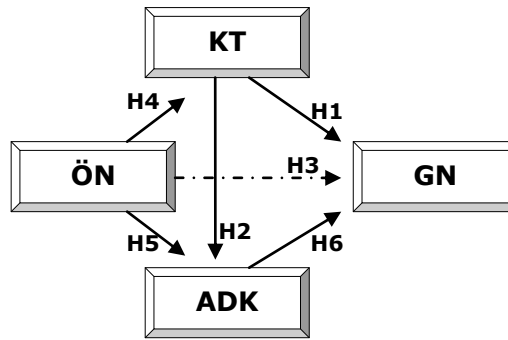
Araştırmanın bazı sınırlılıkları yer almaktadır. Araştırmanın uygulaması için Türkiye'deki havacılık bölümlerine ait tüm Önlisans programları / meslek yüksekokullarında (MYO) çalışan öğretim elemanlarına anket 06 – 08 Haziran 2016 tarihlerinde gönderilmiş ve 15 Haziran 2016'ya kadar geri dönüşler kabul edilmiştir. Bu tarihlerde birçok MYO'da ya dönem sonu sınavları yapılmakta olduğu ya da dönem sona erdiği için tüm üniversitelere ve dolayısıyla öğrencilere ulaşamamıştır.

Araştırmanın Hipotezleri ve Modeli

Araştırma için toplam 6 adet hipotez öne sürülmüştür. Bu hipotezler Tablo 2'de verilmektedir.

Çizelge 2: Araştırmanın Hipotezleri

No.	Açıklama
H1	Girişimcilik yönünde olumlu bir kişisel tutum, girişimcilik niyetine pozitif etki eder. ($KT \rightarrow ^+GN$)
H2	Girişimcilik yönünde olumlu bir kişisel tutum, algılanan davranışsal kontrole pozitif etki eder. ($KT \rightarrow ^+ADK$)
H3	Öznel norma dair olumlu bir algı, girişimcilik niyetine pozitif etki eder. ($ÖN \rightarrow ^+GN$)
H4	Öznel norma dair olumlu bir algı, girişimciliğe yönelik kişisel tutum ile pozitif ilişkiye sahiptir. ($ÖN \rightarrow ^+KT$)
H5	Öznel norma dair olumlu bir algı, algılanan davranışsal kontrole pozitif etki eder. ($ÖN \rightarrow ^+ADK$)
H6	Algılanan davranışsal kontrol, girişimcilik niyeti ile pozitif ilişkilidir. ($ADK \rightarrow ^+GN$)

Şekil 2: Araştırmanın Modeli

BULGULAR

Bu bölümde öncelikle tanımlayıcı analize, sonrasında geçerlilik ve güvenilirlik testleri yapılarak faktör analizine yer verilmiştir. Sonrasında ankete verilen yanıtlardan elde edilen bulgular değerlendirmeye alınmıştır.

Tanımlayıcı Analiz

Araştırmada Amasya, Ege, Gümüşhane, Bilgi, Kırklareli, Niğde ve Nişantaşı Üniversitelerinden Uçak Teknolojisi (UTEK), Sivil Hava Ulaştırma İşletmeciliği (SHUİ) ve Kabin Hizmetleri programlarından elde edilen toplam 240 anket değerlendirilmiştir. Tablo 3’de detaylı bir şekilde verilen değerlere göre, katılımcıların yoğun olarak 19 -21yaş aralığında (toplam %81,3) olduğu görülmektedir. Katılımcıların %63,7’sini erkek, %36,3’ünü kadınlar oluşturmaktadır. Ailelerin gelir dengesine bakıldığında %30,8 ile 0 – 1300 TL gelir seviyesine sahip katılımcılar en yüksek orana sahipken, toplamda %82,2 ile katılımcıların ailelerin gelir seviyesi 3000 TL ve altı olarak gözükmemektedir.

Araştırmaya %32,5 ile en çok katılım Ege Üniversitesi – Havacılık MYO’dan sağlanmışken, bunu sırasıyla Kırklareli Üniversitesi – Sosyal Bilimler MYO (%22,1) ve Nişantaşı Üniversitesi – Meslek Yüksekokulu (%12,1) takip etmektedir. Katılımcıların %46’7’sini SHUİ programı öğrencileri oluştururken en az katılım %19,6 ile UTEK programından sağlanmıştır. Katılımcıların büyük

çoğunluğunu %62,1 ile 1.Sınıf öğrencileri oluştururken, beklemeli yalnızca 2 öğrenci katılım sağlamıştır.

Anketin ikinci kısmında katılımcılara sorulan “Daha önce girişimcilik ile ilgili ders aldınız mı?” sorusuna %32,1’i evet, %67,9’u ise hayır cevabı vermiştir. “Ailede girişimci var mı?” sorusuna, %23,3’ü evet, %76,7’si hayır cevabı vermiştir. “Yakın çevrenizde girişimci var mı?” sorusuna ise %51,2’si evet, %48,8’i hayır cevabı vermiştir.

Çizelge 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Değişken	Seçenekler	Kişi Sayısı	Yüzde %		Değişken	Seçenekler	Kişi Sayısı	Yüzde %
Yaş	18	17	7,1	Üniversite	Amasya Üni.	22	9,1	
	19	52	21,7		Ege Üni.	78	32,5	
	20	88	36,7		Gümüşhane	16	6,7	
	21	55	22,9		Bilgi Üni.	24	10,0	
	22	18	7,5		Kırklareli Üni.	53	22,1	
	Diğer	10	4,2		Niğde Üni.	18	7,5	
					Nişantaşı Ü.	29	12,1	
Cinsiyet	Erkek	153	63,7	Program	UTEK	47	19,6	
	Kadın	87	36,3		SHUİ	112	46,7	
					Kabin	81	33,8	
Gelir	0–1300	74	30,8	Sınıf	1.Sınıf	149	62,1	
	1301–1999	66	27,5		2.Sınıf	89	37,1	
	2000-2999	55	22,9		Beklemeli	2	0,8	
	3000-3999	29	12,1					
	4000 Üstü	16	6,7					

Tablo 4, öğrencilere yöneltilen soruların tanımlayıcı analizini içermektedir. Tablodaki veriler dikkate alındığında dört ölçeğin de kayıtsızlık değeri olan 4’den daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları ve standart sapmalarının da düşük olduğu görülmektedir. En yüksek ortalamaya (5,65) ve düşük standart sapmaya (1,55) sahip olan faktör “öznel norm” olmaktadır. “Algılanan davranışsal kontrol” en düşük ortalamaya (4,60), “girişimcilik niyeti” en yüksek standart sapmaya (1,83) sahiptir. Bu durum öğrencilerin girişimcilik konusunda yakın çevrelerinden destek bulabileceklerini düşündüklerini ancak “girişimci proje geliştirme”, “yeni bir iş kurma konusunda pratik detayları bilme”, “aktif bir iş kurma” gibi “algılanan davranışsal kontrolün” alt öğelerinde kendilerini daha az yeterli gördüklerini ortaya koymaktadır.

Çizelge 4: Anket Sorularının Ortalama ve Standart Sapması

Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma
Kişisel Tutum (KT)		
1. Girişimci olmak bana dezavantajdan çok avantaj sağlar.	5,49	1,569
2. Benim için girişimci olmak parlak bir kariyerdir.	5,51	1,558
3. Fırsat ve kaynaklara sahip olsaydım, yeni bir iş kurmak isterdim.	5,98	1,433
4. Girişimci olmak beraberinde benim için büyük memnuniyet getirecektir.	5,65	1,430
5. Çok farklı seçeneklerim olsa da girişimci olmayı tercih ederim.	4,82	1,742
Öznel Norm (ÖN)		
1. Aileniz	6,04	1,403
2. Arkadaşlarınız	5,65	1,609
3. Meslektaşlarınız	5,22	1,583
4. Hocalarınız	5,70	1,620
Algılanan Davranışsal Kontrol (ADK)		
1. Bir iş kurmak ve çalışmasını sağlamak benim için kolay olurdu.	4,88	1,617
2. Aktif bir iş kurmak için hazırım.	4,55	1,797
3. Yeni bir iş kurma sürecini kontrol edebilirim.	4,80	1,658
4. Yeni bir iş kurmak için gerekli olan pratik detayları biliyorum.	4,24	1,816
5. Girişimci bir projenin nasıl geliştirileceğini biliyorum.	4,05	1,755
6. Yeni bir iş kurmaya girişseydim, başarı olasılığım yüksek olurdu.	5,07	1,535
Girişimcilik Niyeti (GN)		
1. Girişimci olmak için her şeyi yapmaya hazırım.	4,75	1,771
2. Kariyer hedefim girişimci olmaktır.	4,35	1,886
3. Kendi işimi kurmak ve sürdürmek için her türlü çabayı göstereceğim.	5,11	1,849
4. Gelecekte iş kurmak için kararlıyım.	5,04	1,909
5. İş kurmak için çok ciddi fikirlerim var.	4,81	1,904
6. Günün birinde iş kurmak için gerekli azme sahibim.	5,45	1,683

Güvenilirlik ve faktör analizi

Anketin güvenilirliğini test etmek için kullanılan en yaygın ve kabul görmüş yöntem bilindiği üzere Cronbach Alpha değerinin hesaplanmasıdır [Andy, 2005]. Tüm sorular için elde edilen α değeri anketin toplam güvenilirliğini gösterir ve 0,7'den büyük olması beklenir, bu değerden düşük α değerleri anketin zayıf güvenilirliği olduğunu gösterir, $\alpha > 0,8$ olması ise anketin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir [Nunnally, 1978]. Ankette yer alan sorulara dair hesaplanan α değeri 0,80 – 0,93 aralığında yer aldığından anketin güvenilir olduğunu söylemek mümkündür (Tablo 5).

Çizelge 5: Güvenilirlik analizi

Faktörler	Ölçek Güvenilirliği (Cronbach's α)	Açıklanan varyans (%)	Öge sayısı
Kişisel Tutum (KT)	0,87	65,6	5
Öznel Norm (ÖN)	0,80	62,1	4
Algılanan Davranışsal Kontrol (ADK)	0,93	72,7	6
Girişimcilik Niyeti (GN)	0,94	75,6	6

Araştırmanın geçerliliğini test etmek amacıyla faktör analizinden yararlanılmıştır. Öncelikle verilerin faktör analizine uygunluğunu tespit etmek amacıyla Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) ve Bartlett Sphericity analizleri uygulanmıştır. KMO ve Bartlett Testleri sonucunda (KMO=0,916, Bartlett's Test of Sphericity=3710,389, df=210, p=,000) verilerin faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir. Çünkü Andy'ye göre [2005] KMO değerinin 0,50 den büyük olması gerekir; 0,7 ile 0,8 arasındaki değerler iyi ve 0,8 ile 0,9 arası değerler ise mükemmel olarak tanımlanmaktadır. Öz değer (eigen value) yükseldikçe, faktörün açıkladığı varyansın da yükseldiği ve %40 varyans oranının yeterli olduğu dikkate alındığında, faktörlerin öz değerlerinin (öz değer 1 düzeyinde) % 62,1 – % 75,6 arasında yer alması faktör analizi için yeterli bir sonuçtur (Tablo 5).

Çizelge 6: Her bir faktör için korelasyonlar

Değişkenler	Kişisel Tutum (KT)	Öznel Norm (ÖN)	Algılanan Davranışsal Kontrol (ADK)	Girişimcilik Niyeti (GN)
KT	1,0			
ÖN	0,448**	1,0		
ADK	0,600**	0,319**	1,0	
GN	0,652**	0,331**	0,729**	1,0

** Korelasyon 0,001'de anlamlıdır (çift yönlü).

Tablo 6, faktörler arasındaki korelasyon matrisini göstermektedir. Kişisel tutumun diğer faktörler olan öznel norm (0,448) ile zayıf, algılanan davranışsal kontrol (0,600) ve girişimcilik niyeti (0,652) ile ise orta ve birinci derecede anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Öznel normun algılanan davranışsal kontrol (0,319) ve girişimcilik niyeti (0,331) ile zayıf ama birinci dereceden anlamlı bir ilişki söz konusudur. Algılanan davranışsal kontrol ile girişimcilik niyeti (0,729) arasında güçlü ve birinci dereceden anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Netice olarak bütün faktörlerin arasında pozitif ve birinci dereceden anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilebilir.

Anket sorularının ölçülmek istenen yapıyı açıklayıp açıklamadığından emin olmak için tüm belirleyici değişkenler üzerinde varimax rotasyonu kullanılarak faktör analizi yapılmıştır. Bu amaçla temel bileşen analizi kullanılarak elde edilen bileşen matrisi Tablo 7'de sunulmuştur. Korelasyon matrisi belirleyici ve bağımlı değişken arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ancak bu analiz nedenselliğin yönü hakkında bir bilgi vermemektedir. Bu amaçla hipotezleri test etmek ve nedenselliğin yönünü belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır.

Çizelge 7: Her faktör için Döndürülmüş Bileşen Matrisi (Rotated Component Matrix)

Kişisel Tutum (KT)		Öznel Norm (ÖN)		Algılanan Davranışsal Kontrol (ADK)		Girişimcilik Niyeti (GN)	
S1	,637	S1	,623	S1	,574	S1	0,659
S2	,803	S2	,778	S2	,760	S2	0,684
S3	,636	S3	,836	S3	,803	S3	0,820
S4	,784	S4	,794	S4	,838	S4	0,866
S5	,698	-	-	S5	,829	S5	0,756
-	-	-	-	S6	,709	S6	0,688

Hipotezlerin testi

Araştırma kapsamında değerlendirmeye alınan hipotezlerin test edilmesi amacıyla doğrusal regresyon yönteminden yararlanılmıştır. Bu analiz sonucunda elde edilen sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur. Kişisel tutumun ve algılanan davranışsal kontrolün girişimcilik niyetine etkisi pozitif ve birinci derecede ($p < 0,0001$) anlamlı iken öznel normun girişimcilik niyeti ile anlamlı bir nedensellik ilişkisine sahip olmadığı görülmektedir. Modelin F değeri (110,971) ve düzeltilmiş R^2 ’si (0,589) dikkate alındığında modelin varyansın %59’unu açıkladığını söylemek mümkündür. Bir başka ifadeyle girişimcilik niyetinin % 59 oranında bu faktörlere bağlı olarak şekillendiği anlaşılmaktadır. Yakın dönemde doğrusal model kullanılarak yapılan çalışmaların [Liñán and Chen, 2009; Finisterra do Paço vd. 2011; Buli ve Yesuf, 2015] varyansın en çok %45’ini açıkladığı dikkate alındığında bu sonuç oldukça tatmin edici olarak görülebilir.

Bulgular neticesinde matematiksel bir model olarak kabul edilen denklem sayısal olarak aşağıda verilmiştir.

$$GN = -0,123 + 0,327 * KT + 0,015 * ON + 0,522 * ADK$$

Formüle göre öğrencilerin kişisel tutumundaki bir birimlik artış girişimcilik niyetlerinde 0,327 birimlik bir artışa sebep olmaktadır. Yine algılanan davranışsal kontroldeki bir birimlik artış girişimcilik niyetlerinde 0,522 birimlik bir artışa yol açmaktadır.

Çizelge 8: Girişimcilik Niyetine uygulanan doğrusal regresyon

Değişkenler	B
KT → GN	0,415**
ON → GN	0,190
ADK → GN	0,577**
Model F	110,971**
R^2	0,595
Adjusted R^2	0,589
** 0,001’de anlamlı (çift yönlü)	

Çizelge 9: Kişisel tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrole uygulanan doğrusal regresyon

Değişkenler	B	SE B	SE err	Model F	R^2	Düzeltilmiş R^2
KT → ADK	0,691**	0,060**	1,15	132,2**	0,360**	0,357**
ON → KT	0,439**	0,057**	1,10	58,9**	0,200**	0,197**
ON → ADK	0,271**	0,053**	1,16	26,6**	0,101**	0,098**
** 0,001’de anlamlı (çift yönlü).						

KT → + ADK, ÖN → + KT ve ÖN → + ADK etkilerini anlamak için doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Bütün etkilerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Kişisel tutumun algılanan davranışsal kontrol ile düzeltilmiş R^2 ’si 0,357, öznel normun kişisel tutum ile düzeltilmiş R^2 ’si 0,197 ve öznel normun algılanan davranışsal kontrol ile düzeltilmiş R^2 ’si 0,098’dir (Tablo 9). Düzeltilmiş R^2 modelin genellenebilirliğini gösterdiğinden hareketle kişisel tutumun (bağımsız değişken) algılanan davranışsal kontrolün (bağımlı değişken) varyansının %36’sını açıkladığı görülmektedir. Ancak öznel normun kişisel tutumu (%20) ve öznel normun algılanan davranışsal kontrolü (%10) açıklama gücünün düşük olduğu değerlendirilmektedir.

- H1: (KT → + GN) tamamen desteklenmektedir.
 H2: (KT → + ADK) tamamen desteklenmektedir.
 H3: (ÖN → + GN) desteklenmemektedir (p=0,752)
 H4: (ÖN → + KT) tamamen desteklenmektedir.
 H5: (ÖN → + ADK) tamamen desteklenmektedir.
 H6: (ADK → +GN) tamamen desteklenmektedir.

SONUÇ

Önceki çalışmalarda, girişimcilik niyeti üzerine çeşitli araştırmalar yapılmakla beraber bunların ağırlıklı olarak işletme temelinde eğitim alan öğrenciler üzerinde uygulandığı görülmektedir. Bu bağlamda, sivil havacılık alanında eğitim alan öğrencilere uygulanan bu çalışma özgün bir yapıya sahiptir. Bunun yanı sıra işletme temelli sektörlerde girişimcilik faaliyetlerini gösterebilmek adına daha uygun bir ortam söz konusu iken sivil havacılık alanında bunun biraz daha zor olduğu söylenebilir. Türk Sivil Havacılık Kanunu ve Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün SHY-6A (Ticari Hava Taşıma İşletmeleri Yönetmeliği) ve SHY-6B (Genel Havacılık Yönetmeliği) yönetmeliklerinin ilgili maddelerinde de belirtildiği üzere sivil havacılık sektörüne giriş maddi ve bürokratik açıdan oldukça zor olmakla beraber, havacılık sektöründeki girişim çabalarının sadece “taşıyıcı” özelinde değerlendirmek de yanlış olacaktır. Bu noktada, sivil havacılık eğitimi alan öğrencilerin, sektördeki diğer noktaları yakalayabilme ve girişimde bulunabilme cesareti önemli bir ayrıntı olarak ifade edilebilir.

Bu çalışmada, planlanmış davranış teorisi temelinde kişisel tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolünün öğrencilerin girişimcilik niyetleri üzerinden anlamlı bir etkisi olup olmadığı araştırılmıştır. Test edilen 6 hipotezden yalnızca biri desteklenmemiştir. Yapılan analizler sonucu “Öznel norma dair olumlu bir algı, girişimcilik niyetine pozitif etki eder (H3)” hipotezi ile ilgili anlamlı bir sonuç elde edilememiştir. Bununla birlikte tüm faktörlerin arasından pozitif ve birinci derecen anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilebilir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin yüksek olduğu, girişimcilik konusunda yakın çevrelerinden destek bulabileceklerini düşündüklerini ancak proje geliştirme, iş kurma gibi becerilerde kendilerini yetersiz gördükleri belirlenmiştir. Bu nedenle girişimcilik derslerinin içeriğinde yeni bir iş kurma, proje geliştirme vb. konuların yer alması veya bu konuların daha yoğun ve uygulamalı olarak ele alınması yerinde olacaktır.

İleriki çalışmalarda, Türkiye genelindeki tüm sivil öğrencilerini kapsayan bir uygulama yapılması, önlisans – lisans farkından, üniversite – bölüm farklılıklarına kadar birçok unsurun girişimcilik niyeti üzerindeki etkisini belirleme açısından faydalı olacaktır.

Kaynaklar

Adekiya A.A. ve İbrahim F., 2016. *Entrepreneurship Intention Among Students. The Antecedent Role Of Culture And Entrepreneurship Training And Development*, The International Journal of Management Education 14, 116-132.

Ajzen A., 1991. *Organizational Behavior And Human Decision Processes* , 179-211.

Andy, F., 2005. *Discovering Statistic Using SPSS*, 2nd ed., SAGE Publications, London.

Bilge H. ve Bal V., 2012. *Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2012/2, Sayı:16.

Buli, B.M. and Yesuf, W.M., 2015. *Determinants of entrepreneurial intentions: Technical-vocational education and training students in Ethiopi*, Education+ Training, 57(8/9), pp.891-907.

- Brandstatter H., 1977. *Becoming An Entrepreneur- A Question Of Personality Structure?*, Journal of Economic Psychology 18, 157-177.
- Çelik A., İnce M. ve Bozyiğit S., 2014. *Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetlerini Etkileyen Ailesel Faktörleri Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma*, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl: Ekim 2014, Cilt-Sayı: 7 (3), ss:113-124
- Çelik A., İnce M. ve Bozyiğit S., 2014. *Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetlerini Etkileyen Ailesel Faktörleri Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma*, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl: Ekim 2014 Cilt-Sayı: 7 (3) ss:113-124.
- Çetinkaya Bozkurt Ö., 2014. *Planlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde Öğrencilerin Girişimci Olma Niyetlerinin İncelenmesi*, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi / Cilt:3 / Sayı:1 / Haziran 2014.
- Estrin S., Mickiewicz T. ve Stephen U., 2016. *Human Capital In Social And Commercial Entrepreneurship*, Journal of Business Venturing 31, 449–467.
- Finisterra do Paço, M.A., Ferreira, M.J., Raposo, M., Rodrigues, G.R. and Dinis, A., 2011. *Behaviours and entrepreneurial intention: empirical findings about secondary students*, Journal of International Entrepreneurship, Vol. 9 No. 1, pp. 20-38.
- İşcan Ö. F. ve Kaygın E., 2011. *Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2011 15 (2): 443-462.
- Kalkan A., 2011. *Kişisel Tutum, Öznel Norm Ve Algılanan Davranış Kontrolünün Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2011/2, Sayı:14.
- Keleş H. N. ve Diğerleri, 2011, *Önlisans Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, Yıl:5 Sayı:9, Yaz 2012 ISSN 1307-9832.
- Kılıç R., Keklik B. ve Çalış N., 2012. *Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İİBF İşletme Bölümü Örneği*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.17, S.2, s.423-435.
- Köksal Y. Ve Penez S., 2011. *Yüksek Girişimcilik Eğilimli Üniversiteli Gençlerin Demografik Özellikleri Ve Sektör Tercihleri Üzerine Bir İnceleme*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.20, S.1, s.155-167.
- Liñán, F. and Chen, Y., 2009. *Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions*, Entrepreneurship: Theory and Practice, Vols 1042-2587 No. 1, pp. 593-617.
- Naktiyok A. Ve Timuroğlu M. K. 2009., *Öğrencilerin Motivasyonel Değerlerinin Girişimcilik Niyetleri Üzerine Etkisi Ve Bir Uygulama*, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 3, 2009. 85.
- Naktiyok A. ve Timuroğlu M. K., 2009. *Öğrencilerin Motivasyonel Değerlerinin Girişimcilik Niyetleri Üzerine Etkisi Ve Bir Uygulama*, Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 3, 85.
- Nunnally, J.C., 1978. *Psychometric Theory*, McGraw-Hill, New York, NY.
- Özdemir Ş. ve Diğerleri, 2016. *Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi Üzerine Bir İnceleme*, International Journal of Human Sciences, 13(1), 569-581.
- Sönmez A. Ve Toksoy A., 2014. *Türkiye’de Girişimcilik Ve Türk Girişimci Profili Üzerine Bir Analiz*, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Yönetim Ve Ekonomi,Cilt:21 Sayı:2.

Şeşen H. Ve Basım H. N., 2012. *Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, Ege Akademik Bakış, Cilt: 12, Özel Sayı, 2012, ss. 21-28

Timuroğlu M. K. ve Çakır S., 2014. *Girişimcilerin Yeni Bir Girişim Yapma Niyetlerinin Risk Alma Eğilimi ile İlişkisi*, AKÜ İİBF Dergisi- Cilt XVI Sayı:2 Yıl: Aralık 2014.Sayfalar: 119-136

Top S., Sevcen M., 2006. *Girişimcilik Niyet Modelleri Ve Kültürel Kimliğin Etkileri*, Kök Araştırmalar Journal, V. VIII, No 2(Fall 2006) Pp.117-135.

Uluyol O., 2015. *Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Gölbaşı Meslek Yüksekokulu Örneği*, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı : 15.

Yüzüak A., 2010. *Üniversitelerde Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerini Etkileyen Faktörler*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. Örneği, Yüksek Lisans Tezi.